

ПРАВОВИЙ БЮЛЕТЕНЬ ДАНСЬКОЇ РАДИ: ВИПУСК 40 Травень, 2019

1. 75 Років Потому: Кабінет Міністрів Затвердив Механізм Реституції і Компенсації Збитків Депортованим Особам та їх Спадкоємцям

Контекст: У квітні 2014 року Парламент прийняв Закон [№ 1223](#), який визначає правовий статус депортованої особи і визнає її право – і право її спадкоємця – на реституцію (повернення майна) і компенсацію. Говорячи про депортацію, законодавець має на увазі масштабні порушення свободи вибору місця проживання і пересування, вчинені Радянським Союзом по відношенню до власних громадян за часів Другої світової війни і в подальшому.¹ Відповідно до Закону, статус депортованої особи можуть отримати українські громадяни, які належать до таких груп:

- кримські татари і представники інших національностей, насильно переселені за національною ознакою зі своїх місць постійного проживання на території України (включаючи Крим);
- особи, чиє місце проживання було примусово визначено владою СРСР після їх тюремного ув'язнення, примусової евакуації, воєнної чи цивільної служби під час Другої світової війни;
- особи, які народилися у сім'ях депортованих осіб до дня їх повернення, але не пізніше 13 серпня 2014 року.

Незважаючи на прийняття зазначеного закону, депортовані особи та їх спадкоємці не мали можливості реалізувати своє право на реституцію та компенсацію через відсутність відповідної процедури.

Розглянуті Зміни: 24 квітня 2019 року Кабінет Міністрів прийняв Постанову [№ 357](#), що передбачає наступні умови реституції і компенсації:

---

¹ В указі [№ 493](#) від 05.09.1967 Президія Верховної Ради СРСР визнав, що «факти активної співпраці з німецькими загарбниками певної частини татар, які проживали у Криму, були необгрунтовано приписані усьому татарському населенню Криму». Однак, повне [визнання](#) насильницького переміщення кримських татар і представників інших національностей як «незаконних і злочинних репресивних актів» з боку «сталінського режиму» відбулося лише у листопаді 1989 року.

Межі реституції і компенсації	Порядок реалізації
<ul style="list-style-type: none"> • <u>Яке майно?</u> Житлові будівлі та інша нерухомість, а також рухоме майно, конфісковане у депортованої особи у результаті примусового переміщення; • <u>Коли реституція, а коли – компенсація?</u> Якщо майно все ще існує і не зайняте, воно повинно бути повернуто (реституція). Якщо майно було знищено або зайнято, його вартість повинна бути компенсована; • <u>Хто має право?</u> Особи, які отримали довідку депортованої особи та їх правонаступники; • <u>Попередні компенсації мають значення:</u> якщо депортованій особі раніше було надано житло або компенсація за рахунок державної або комунальної власності, то її вартість буде вирахована з вартості компенсації, що розглядається. 	<ul style="list-style-type: none"> • Заява про реституцію (компенсацію) повинна бути подана протягом 3 років після набуття особою статусу депортованої [враховуючи дату введення у дію даної процедури]; • Заява повинна бути подана до обласної державної адміністрації за місцем знаходження запитуваного майна: <ul style="list-style-type: none"> • якщо майно знаходиться на території Криму або т.зв. «ЛНР» чи «ДНР», заява подається за місцем знаходження заявника; • Механізм визначає список документів, які необхідно подати разом із заявою. У разі, якщо заявник не має необхідних документів, відповідні юридичні факти можуть бути встановлені через суд.
<p align="center">Строки, підстави для відмови і виконання рішення про реституцію / компенсацію</p>	

- Рішення про реституцію або компенсації приймається спеціальною адміністративною комісією протягом 3 місяців з моменту реєстрації заяви;
- Рішення адміністративної комісії може бути оскаржене у судовому порядку;
- Виконавчий комітет відповідної місцевої адміністрації повинен прийняти рішення протягом 1 місяця і надати заявнику документи, необхідні для реєстрації його / її майнових прав на повернене майно (якщо це необхідно);
- У разі присудження компенсації, вона має бути виплачена протягом 5 років із спеціального фонду державного або місцевого бюджетів.

Щодо значення постанови: Питання про реституцію і компенсацію для переселенців та інших осіб, постраждалих внаслідок конфлікту, активно піднімається діючими в Україні гуманітарними організаціями. Переважно, воно залишається непочутим. Наведена процедура реституції і компенсації для депортованих осіб не може бути застосована особами, постраждалими від сьогоденного конфлікту. У той же час, її прийняття вітається як приклад визнання права переміщених проти своєї волі осіб на реституцію та компенсацію, а також визнання державою своєї відповідальності за незабезпечення їх захисту.

2. Реакція на Спрощення Процедури Отримання Російського Громадянства для Жителів «ЛНР» та «ДНР»

Контекст: 24 квітня 2019 року Президент Росії підписав указ [№ 183](#) про спрощення процедури набуття російського громадянства для жителів т.зв. «ЛНР» і «ДНР».² 29 квітня 2019 року президент Росії підписав інший [указ](#), розширивши дію спрощеної процедури для громадян України, які отримали посвідку на проживання у Росії, та членів їх сімей.³ Процедура також стала відкрита для громадян України та осіб без громадянства, які народилися у Криму і проживали там до 18 березня 2014 року, а також членів їх сімей.⁴ Для забезпечення роботи спрощеної процедури отримання громадянства, у Ростовській області були спеціально створені два підрозділи російської міграційної служби.⁵

Розглянуті Зміни:

- A. Невизнання паспортів: 8 травня 2019 року Кабінет Міністрів прийняв розпорядження [№ 362-р](#), відповідно до якого паспорти, видані двома спеціально створеними підрозділами російської міграційної служби, не будуть визнаватися в Україні;

Раніше – 25 квітня 2019 року – український Парламент прийняв резолюцію [№ 2713](#), закликавши ООН, ОБСЄ, НАТО, Раду Європи, Європейський парламент, держави-члени Європейського союзу, США, Канаду та представництва іноземних держав в Україні не визнавати видані жителям «ЛНР» і «ДНР» російські паспорти.

- B. Проект закону про конфіскацію майна: 4 червня 2019 року у Парламенті був зареєстрований законопроект [№ 10363](#), що передбачає конфіскацію майна та позбавлення громадянства українських громадян, які скористалися спрощеною процедурою отримання російського громадянства. Важливо відзначити, що цей законопроект був ініційований лише одним народним депутатом і не має ані відчутної підтримки, ані реальних шансів на прийняття;

У той же час, викладені у законопроекті норми у разі їх прийняття були б грубим порушенням українського та міжнародного права. Зокрема, ст. 25 Конституції України прямо виключає можливість примусового позбавлення громадянства.

² Для додаткової інформації див. [Правовий бюлетень](#) Данської Ради, випуск 39 (квітень, 2019), секція 1.

³ У даному контексті йдеться про дітей, супруга та батьків.

⁴ Див. вище.

⁵ Зокрема, йдеться про відділення міграційної служби Росії у селі Покровське та у місті Новошахтинськ.

С. Про доступ до пенсії:

	У контексті російської пенсії	У контексті української пенсії
Факт	25 квітня 2019 року російський Пенсійний фонд повідомив ⁶ ЗМІ, що жителі «ЛНР» та «ДНР», які отримали російське громадянство, не отримуватимуть російську пенсію без реєстрації свого постійного місця проживання (прописки) на території Росії.	8 травня 2019 року міністр у справах ветеранів України заявила ⁷ про свій намір запропонувати Кабінету Міністрів припиняти виплату пенсій і соціальних виплат громадянам України, які мають російське громадянство.
Закон і практика	Наразі російські пенсії <u>виплачуються</u> жителям т.зв. Придністров'я, які мають російський паспорт. У т.зв. Південної Осетії Росія <u>покриває</u> різницю між <u>розмірами</u> місцевої пенсії і середнім розміром пенсії у Північнокавказькому регіоні Росії.	Закон України « <u>Про пенсійне забезпечення</u> » визначає вичерпний перелік підстав для припинення пенсійних виплат. Отримання громадянства іншої країни не є підставою для призупинення пенсії. Більш того, закон не обмежує право на отримання пенсії наявністю українського громадянства. Аналогічною є ситуація і з переважною кількістю соціальних виплат.

D. Заява членів Парламентського комітету з прав людини: 8 травня 2019 року члени парламентського комітету з прав людини заявили про неприпустимість позбавлення громадянства проживаючих в «ЛНР» та «ДНР» українських громадян. Замість цього, Україна повинна забезпечити – наголошується у заяві – доступ жителів «ЛНР» та «ДНР» до українських адміністративних послуг та процедур, у т.ч. до реєстрації народження і смерті, паспортизації, доступ до освіти та ін.

3. Кабінет Міністрів Затверджує Процедури, Необхідні Для Верифікації Отримувачів Державних Виплат і Пенсій

Контекст: 3 грудня 2015 року парламент і уряд працюють над впровадженням системи верифікації всіх соціальних і пенсійних виплат, що здійснюються за рахунок місцевих і загальнодержавного бюджетів, а також пенсійного фонду.⁸ Передбачається, що верифікацію проводитиме Міністерство фінансів шляхом збору та зіставлення інформації, що знаходиться в доступі державних установ і місцевого самоврядування, а також баз даних банківських установ. Міністерство має отримувати таку інформацію за своїм запитом і уповноважене зберігати її в цілях верифікації.

⁶ За повідомленнями інформаційних агентств Інтерфакс та РБК.

⁷ За повідомленнями інформаційних агентств Інтерфакс та РБК.

⁸ Йдеться про прийняття правовий норм про надання Міністерству фінансів повноважень по запитування персональних даних у цілях верифікації, передбачених Законом України № 914-VIII.

У жовтні 2018 року законодавчі норми, що наділяли Міністерство правом запитувати персональні дані у цілях верифікації, були визнані неконституційними. Зокрема, Конституційний Суд вказав на відсутність у цих нормах положень, які б передбачали:

- чітку регламентацію того, хто і якою мірою буде мати доступ до зібраних Міністерством персональних даних;
- чітке визначення того, які саме персональні дані можуть бути запитані і використані Міністерством;
- встановлення тимчасових рамок, яких може стосуватися інформація, запитувана Міністерством;
- умови зберігання персональних даних, зібраних Міністерством.

Як зазначив Суд, у результаті відсутності зазначених норм стали можливими порушення конституційного права кожного(ї) на приватне життя. Суд також вказав на відсутність положень, що передбачали б відповідальність держави за можливі зловживання такими повноваженнями. У січні 2019 року Кабінет Міністрів зареєстрував у Парламенті законопроект [№ 9511](#), що передбачає більш широке правове регулювання питання верифікації державних виплат. Станом на травень 2019 року, Парламент ще не розглянув цей законопроект.

Розглянуті Зміни. Незважаючи на те, що законопроект ще не був розглянутий, Кабінет Міністрів вже ухвалив два підзаконні акти, направлені на його реалізацію:

Оновлення порядку проведення верифікації

- Уповноважує Міністерство фінансів збирати і зберігати персональні дані одержувачів державних виплат, у т.ч. інформацію про дохід і заощадження та власність особи, її місце постійного проживання, працевлаштування, а також відповідну інформацію про членів сім'ї одержувача виплат;
- На підставі зіставлення зібраної інформації Міністерство направляє рекомендації про призначення, призупинення, або продовження нарахування виплати до державного органу, відповідального за відповідні виплати.

Постанова КМУ [№ 443](#)
(від 22 травня 2019)

Постанова КМУ № 405
(від 3 квітня 2019)

**Порядок обробки та захисту персональних даних,
зібраних з метою верифікації**

- Доступ до зібраних з метою верифікації персональних даних надаватиметься співробітникам Міністерства фінансів на підставі зобов'язання про нерозголошення інформації. Рівень повноти такого доступу буде залежати від позиції співробітника(ці) і його (її) ролі у процесі верифікації;
- Всі операції з персональними даними - включаючи пошук, перегляд, копіювання, редагування, видалення - буде автоматично реєструватися у базі даних з можливістю ідентифікувати користувача, що здійснив(ла) конкретну операцію;
- Зібрані персональні дані будуть захищені від випадкового або навмисного пошкодження і видалення;
- Порядок дозволяє збирати інформацію, що стосується будь-якого часового періоду, пов'язаного з призначенням і здійсненням державної виплати. Тобто, у разі верифікації пенсійної виплати, Міністерство фінансів зможе запитувати інформацію давністю у 30 або навіть 40 років.

4. Міжнародний Трибунал ООН з Морського Права Призначив Тимчасові Заходи у Справі за Позовом України до Росії Щодо Захоплення Військових Кораблів і їх Екіпажу

Контекст: Як ми повідомляли раніше,⁹ Україна подала позов проти Росії до Міжнародного трибуналу ООН з морського права. Позов стосувався захоплення українських військових кораблів і їх екіпажу Росією у листопаді 2018 року. Україна також заявила клопотання до Трибуналу про призначення тимчасових заходів, зокрема про звільнення захоплених військово-морських кораблів і 24 членів екіпажу, а також припинення кримінальних проваджень проти членів екіпажу у Росії.

Розглянуті Зміни: 25 травня 2019 року Трибунал [призначив](#) тимчасові заходи і наказав Росії негайно звільнити кораблі та екіпаж. При цьому, Трибунал відхилив вимогу України щодо зобов'язання Росії зупинити відповідні кримінальні провадження. Трибунал також зобов'язав Україну і Росію утримуватися від будь-яких дій, які могли б погіршити або розширити ситуацію, що склалася.

⁹ Для додаткової інформації див. [Правовий](#) бюлетень Данської Ради, випуск 39 (квітень, 2019), секція 1.

Щодо перспектив виконання тимчасових заходів: Раніше Росія вже відмовилася брати участь у слуханнях, заявивши про відсутність у Трибуналу юрисдикції у цій справі. Таким чином, цілком ймовірно, що Росія проігнорує і рішення Трибуналу про тимчасові заходи.

5. Комітет Парламенту Рекомендував Кабінету Міністрів Прискорити Роботу По Забезпеченню Свободи Переміщення та Права та Пенсію Постраждалих Внаслідок Конфлікту Осіб

15 квітня 2019 року Парламентський комітет з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення затвердив [рекомендації](#) для Кабінету Міністрів щодо пенсійного страхування та соціального захисту переселенців і жителів непідконтрольних уряду територій на сході України. Комітет рекомендував Кабінету Міністрів:

- розробити і подати до Парламенту проект закону, який визначатиме механізм доступу жителів непідконтрольних територій до пенсійних виплат за період, коли пенсія їм не виплачувалася. Виходячи з тексту рекомендацій, такий законопроект може не охоплювати питання подальшої, регулярної виплати пенсійних платежів жителям непідконтрольних територій;
- якомога швидше завершити розробку нового проекту порядку в'їзду/виїзду і переміщення товарів з/на непідконтрольну територію та ухвалити його.

6. Кабінет Міністрів Затвердив Концепцію Розвитку Системи Екстреної Медичної Допомоги

22 травня 2019 року Кабінет Міністрів прийняв розпорядження [№ 383-р](#), затвердивши Концепцію розвитку системи екстреної медичної допомоги. Ця концепція є частиною масштабної реформи охорони здоров'я, розпочатої у 2016 році.

Концепція передбачає наступне:

- створення IT-інфраструктури для надання інформації про статус дзвінків на гарячу лінію в режимі реального часу;
- придбання нових автомобілів для екстрених випадків, підвищення заробітної плати персоналу;
- створення нових центрів швидкої допомоги на місцевому рівні для охоплення населених пунктів з обмеженим доступом до медичних послуг.

Передбачається, що зміни будуть реалізовані у кілька етапів, перший з яких буде включати запуск пілотних проектів у Києві і п'яти регіонах України, включаючи Вінницьку, Донецьку, Одеську, Полтавську та Тернопільську області. Протягом одного місяця уряд повинен розробити план дій щодо реалізації Концепції.

7. Кабінет Міністрів Затвердив Положення про Державну Соціальну Службу

У грудні 2018 року Кабінет Міністрів [утворив](#) Державну соціальну службу, визначивши її центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту. Однак, реальне функціонування служби було відкладено через відсутність підзаконних актів, які встановлюють порядок роботи служби. 22 травня 2019 року Кабінет Міністрів прийняв [постанову № 458](#), затвердивши такий порядок.

Відповідно до постанови, Державна соціальна служба буде виконувати наступні функції:

• надання соціальних послуг; • запобігання та протидія торгівлі людьми та домашньому насильству; • контроль над використанням державних коштів, виділених на соціальний захист.	• Соціальний захист: • переселенців та ветеранів; • людей з інвалідністю; • депортованих осіб; • сімей та дітей; • бездомних осіб; • Осіб, які відбули покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк.

Деякі терміни, що використовуються у цьому документі, взяті із законопроектів або чинного законодавства і не обов'язково відображають позицію ДРБ-ДГР.

Цей документ охоплює питання діяльності з надання гуманітарної допомоги, яка здійснюється за фінансової підтримки Європейського Союзу. Погляди, викладені у цьому документі, жодним чином не можуть розглядатися як офіційна позиція Європейського Союзу. Європейська Комісія не несе відповідальності за будь-яке використання інформації, яку він містить.

Цей правовий інформаційний бюлетень створений завдяки щедрій підтримці американського народу, що здійснює Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). За його зміст несе відповідальність Данська Рада у справах біженців. Бюлетень не обов'язково відображає позицію Агентства США з міжнародного розвитку та Уряду Сполучених Штатів.

Цей документ був створений за підтримки Сполученого Королівства, однак викладені у ньому погляди не обов'язково відображають офіційну позицію Сполученого Королівства.